

Poznání a iniciace

Londýn, 14. dubna 19229)

Rudolf Steiner

Anthroposofie, tak jak ji mám zastupovat, spočívá pro naši současnou dobu na stejných základech, jako každá iniciační věda kteréhokoli minulého období. Ale lidstvo prodělalo během svého vývoje ve svém duševním uzpůsobení nejrůznější metamorfózy. Každé období poskytuje v civilizačním vývoji lidstva zvláštní nejhlavnější duševní uzpůsobení, a podle tohoto duševního uzpůsobení se musí řídit také iniciační věda, která usiluje vybádat věčnou podstatu lidské bytosti a věčnou podstatu světa. Pro naši dobu je nutná jiná iniciační věda, než jak byla nutná pro středověk, pro řecký starověk, nebo dokonce ještě pro lidská civilizační období ležící dále v minulosti. Takovou iniciační vědou, jak musí odpovídat potřebám a touhám současné lidské duše, chce být anthroposofie. Musí vycházet ve smyslu našeho období z toho, že člověk se současným přírodovědeckým světovým názorem nemůže poznat ani svou věčnou vlastní část, ani věčnou podstatu světa. Musí vycházet také z toho, že když se člověk nyní vrací od zevní vědy do sebe sama a snaží se ponořit do sebe mysticky, nemůže na této cestě dospět k žádnému uspokojujícímu výsledku. Neboť zevní věda nedochází až k tomu, co je věčné, a vnitřní ponoření dává sice mystickou víru, ale žádné poznání, jaké člověk potřebuje v současnosti.

To, co jsem úvodem naznačil několika větami, to by se dalo podrobně dokázat. Předpokládám však, že jsou zde dnes přítomni jen takoví ctění posluchači, kteří ze svého vlastního duševního života zakusili, že jim zevní přírodní věda nedává žádné uspokojující závěry o jejich vlastní věčné stránce a o věčné podstatě světa, když chtějí dosáhnout skutečného poznání, a ne pouze

vnitřní mystickou ilusi. Proto chci dát přednost tomu, abych promluvil zevrubně o tom, v jakém poměru je anthroposofie zde míněná k přírodní vědě na jedné straně a k mystice, kterou často lidé vyhledávají na straně druhé. Chci jen říci, že na základě ducha a duševního uzpůsobení civilizovaného člověka usiluje tato anthroposofie o něco, co bych mohl nazvat exaktní clairvoyancí, exaktním jasnozřením. Právě o toto usiluje, proto nalézá dnes tak mimořádně mnoho protivníku. A chápe se tak obtížně, přestože v podstatě všechny duševní síly současnosti po ní touží. Proč je špatně chápána? Je špatně chápána proto, že právě lidé ještě z úsudků, pocitů atd., které v současnosti vědomě mají, nepronikají k nevědomým tužbám, které nakonec přece dnes již jsou v každé myslící lidské duši.

Tyto neurčité tužby, tyto nevědomé cíle, ty vyžadují, aby se dnes usilovalo o hlubší vědění, o vyšší poznání věčna, a to také zcela zvláštními cvičeními, zcela zvláštním vývojem lidské duše o poznávací schopnosti, aby ale tato cvičení nebo tento vývoj mohl být uspořádán tak, jak jsme dnes zvyklí uspořádat poznání vůbec exaktním způsobem. Tato anthroposofie by chtěla předstoupit před současníky, podle vzoru exaktní přírodovědy s přírodovědeckou svědomitostí. A současně by chtěla být poznáním pro každé i nejjednodušší, nejnaivnější lidské srdce, takže žádnému srdci nepotřebuje zůstat uzavřeno poznání toho, co se týká věčné stránky, nepomíjivé stránky v lidském nitru. A tak bych chtěl. poté co jsem toto řekl jednoduše jako přípravu, bez dalšího dnes nejprve před vás prostě postavit, jak tato anthroposofie, moderní iniciační věda, dospívá ke své cestě poznání.

Anthroposofie spočívá nejprve na tom. aby si lidé ujasnili, v jakém vztahu jsou navzájem v lidském úsilí ony tři základní síly duševního života, myšlení, cítění a chtění. Hovoříme v obyčejném životě, když pohlížíme do svého duševna, o myšlení, cítění a chtění. Když hovoříme o myšlení, představách, máme jasno také o tom, že potom v sobě reflektujeme na něco, co nás jako lidi vlastně činí bdělými. Tento život představ mlčí během stavu spánku, mlčí od usnutí až do procitnutí. Celé vědomí člověka je potom v jakémsi temném stavu. Svět vidíme jaksi v jasném světle, pokud můžeme v sobě toto jasné světlo přijímat obyčejným vědomím, je-li toto bdělé vědomí postupováno bdělými představami.

Potom hovoříme o svých pocitech. Ačkoli jsou snad pro nás vnitřně nejdůležitější, jsou méně jasné než představy. Vlní se již vzhůru z neznámých hlubin duševního života, jsou jaksi osvětlovány našimi představami, našimi myšlenkami, ale nejsou pronikány touže jasností jako představy samy. A jak

nejasné - budeme ještě o tom později hovořit jak temné je vše to, co je spjato s lidskými impulsy vůle! Ty se derou, řekl bych, z neznámých hlubin vzhůru, pronikají nás a podněcují nás k lidskému jednání. A jen ve velmi vzácných případech dovedeme vlastně jasně uvést, co se v nás děje, když je tu impuls vůle.

Tyto tři základní síly lidského duševního života mohou se rozeznávat svou různou jasností, a ještě v mnoha jiných směrech. Ale tvoří přece jednotu v tomto celém lidském duševním životě. Můžeme říci, že život představ je jeden pól. Ale víme také, že něco chceme, když řadíme představu k představě, když necháme jednu představu vzcházet z druhé. Naše vůle působí do tohoto života představ. A zase druhý pól - citění stojí uprostřed mezi těmito oběma póly - je pól volní, jsou volní impulsy. Nebyli bychom lidmi, kdybychom své nej důležitější životní jednání nekonali vědomě, kdybychom se nedali podněcovat představami.

A tak můžeme říci: Je to z druhé strany opět vůle pronikána životem představ. Vytváření, vývoj života představ na jedné straně, života volního na straně druhé je úkolem jak toho, kdo chce dospět ve smyslu anthroposofie k moderní iniciační vědě, k tomu, co jsem nazval exaktní clairvoyancí.

Musíme cvičit myšlení na jedné straně, cvičit vůli na straně druhé, má-li se otevřít brána k nadsmyslovému světu, do něhož musíme vstoupit, chceme-li se sami jako lidé poznat po své věčné stránce a chceme-li poznat po věčné stránce svět. Myšlení cvičíme právě tím, že si uvědomujeme, jak působí do myšlení něco volního; vůli cvičíme, když máme na zřeteli, jak působí myšlení do vůle. Jen v obyčejném životě tento volní impuls nepozorujeme. Abychom dospěli k moderní iniciaci, musíme mít na zřeteli právě tichou, nenápadnou vůli, která je v tomto životě představ. Toho musíme postupně dosáhnout cvičeními, která jsem popsal ve své knize „Jak dosáhneme poznání vyšších světů“. To je právě to, co zde chci naznačit: Musíme se naučit tomu, co je pro obyčejný život právě tím nejdůležitějším, nechat ustoupit myšlenkový obsah a vědomě používat v myšlení vůli. To se činí takto. Ale jak řečeno, mohu zde naznačit jen to principiální, vše další naleznete, ctění posluchači, v „Tajné vědě v obryse“ a v knize „Jak dosáhneme poznání vyšších světů“ a v jiných knihách.

Mysleme si představu, kterou snadno přehlédáme, která je člověku úplně jasná, řekl bych, matematický trojúhelník. To postavme do středu představového komplexu. Nejde vůbec o to, co má tato představa za obsah, nýbrž aby se takto celý duševní život soustředil na tento jeden komplex představ v myšlenkové meditaci. Musíme se uvést do situace, že můžeme

nepřihlížet k celému ostatnímu světu, takže tu pro naše vědomí není nic jiného než jen jedna představa než ten jeden komplex představ. Vyžaduje to energické duševní napětí, chceme-li to provést. Ale právě tak, jako zesílí jednotlivý sval, když jej znovu a znovu používáme, tak zesílí naše duševní síla, když ji stále znovu a znovu používáme. Jeden člověk potřebuje měsíce, druhý roky. Když tuto celou duševní sílu znovu a znovu energicky soustředíme na jeden komplex představ, na jednu představu, pak tato duševní síla po nějaké době zesílí. Po nějaké době můžeme mít zprvu vnitřní otřesný zážitek. Tento otřesný zážitek bude spočívat v tom, že jsme se konečně tak zesílili, zenergisovali ke zcela novému myšlení, k myšlení, které jsme dříve neměli.

Čeho jsme tu dosáhli, dá se nejspíše popsat takto:

Stojíme-li vůči obyčejnému světu, tak jsou smyslové dojmy, které dostáváme, velmi živoucí. Žijeme energicky v těchto smyslových dojmech, žijeme energicky v barevném světě, ve světě tónů, ve světě tepla a chladu nebo v ostatních smyslových

podnětech. Proti tomu jsou myšlenky obyčejného vědomí slabé. Stačí, aby si tu každý vzpomněl na to, jak mnohem slabší je jeho myšlenkový život než jeho život ve smyslových vjemech. Nakonec dospíváme k tomu, že máme myšlenkový život tak živoucí, tak energický, jak je jinak jen život smyslu. To je důležitý přechod na cestě lidského poznání, neboť potom nevystupuje již také tento myšlenkový život liniovitě, jak jej máme obyčejně v obyčejném vědomí, nýbrž vystupuje tak živoucně, tak vnitřně intenzivně, tak vnitřně nasyceně jako zevní smyslové vjemy samy. Člověk pokročil k tomu, co lze nazvat vůči obyčejnému abstraktnímu nebo předmětnému myšlení myšlením imaginativním, ne proto, že se člověk přitom může rozplývat v tom, co si namlouvá, nebo v tom, co lze vidět, když se oddává fantazii, nýbrž proto, že může zřít světy o nichž ví, že žijí v duši tak lehce jako snové obrazy. Ale nejsou to snové obrazy, nýbrž obrazy naplněné vnitřní realitou.

Když jsme se naučili po nějakou dobu žít exaktně v imaginativním myšlení, vnitřně angažovat svého celého člověka v tomto imaginativním myšlení, pak shledáme, že se tímto imaginativním myšlením noříme, hroužíme do reality, kterou jsme až dosud neznali. Neboť jsme nyní tímto imaginativním myšlením dosáhli prvního stupně nadsmyslového světa. Postupně shledáváme, že prožíváme v sobě tímto imaginativním myšlením druhého člověka, člověka, který je tak reálný, jako jinak jenom zevní fyzicky prostorový člověk. A tak jako je tento zevní fyzicky prostorový člověk organismem, jehož jednotlivé články jsou ve vzájemném vztahu, jako je hlava závislá na ruce a opět ruka závislá na

hlavě, jako je pravá ruka závislá na levé, jako jsou všechny články lidského prostorového organismu na sobě navzájem závislé. tak odhalujeme v sobě druhého člověka, kterého musíme nyní nazvat organismem časovým. Je to organismus časový, není to nic prostorového. Tento organismus ale stojí před naším duševním pohledem jako mohutné tableau. Jestliže jsme dospěli v imaginačním poznání dosti daleko, potom nevidíme již jednotlivé reminiscence ze vzpomínky, nýbrž potom pohlížíme na svůj dosavadní život od prvních let svého dětství. Pohlížíme zpět, když přehlédáme vše najednou jako v jednom obraze, ale v obraze, o němž víme, že to není žádný obraz prostorový. Kdybychom to namalovali, namalovali bychom to jako blesk, jako něco, co se může zachytit jenom v jednom okamžiku. To je to, co jsem nazval tělem tvořivých sil, tělem éterickým. Tak to ale jednoduše namalovat nelze, nýbrž si musíme být vědomi toho, že maluje průřez časového organismu. A vidíme nyní, jak jsme byli v našem dětství vybaveni nadmyslovými silami, které nám byly vrozeny, které pracovaly v našem mozku, které našly přechod od mozku, kde pracovaly jako sochař, do organismu dechu a organismu cirkulace, aby se stále víc a více vpracovávaly do celého prostorového organismu, až jej ovládnou. Dítě si stále víc a více osvojuje tím, co zde se učíme poznávat jako organismus časový v imaginativním poznání, osvojujeme si to jako celkový organismus časový. Toto éterické tělo nás naplňuje svými rozvinutými silami. Uvědomujeme si v obyčejném vědomí jeho působení, nikoli je samo. Ale imaginativním poznáním si uvědomujeme tento časový organismus. Poznáváme, proč jsme se stali právě člověkem, s určitým charakterem, proč jsme, abych se zmínil o nějaké jednotlivosti, jaksi více nadáni jeden k malování, druhý k matematice, jak tu na nás pracuje něco nadmyslového na našem pozemském bytí. Učíme se v sobě tímto způsobem vyvádět něco prvního nadmyslového. Můžeme zcela exaktně systémovým cvičením myšlenkové síly vytvářet exaktní clairvoyanci. To je první stupeň nadmyslového poznání: poznání imaginativní. Dospíváme k první nadmyslové bytosti, ke které člověk může dospět, ke svému nadmyslovému tělu, které nosí v pozemském těle zde v tomto fyzickém těle prostorovém.

Až dosud jsem se snažil líčit, jak člověk dospívá k prvnímu nadmyslnu imaginativním poznáním. Je to nadmyslnu, které je nejprve ve smyslovosti. Nevyšli jsme ještě z pozemského těla. Ale již v tomto pozemském těle nacházíme nadmyslový článek, který jsem zde popsal přinejmenším podle jeho principu. Poznáváme jej imaginativním poznáním. Tak jsme popsali první stupeň nadmyslového poznání. Nyní musíme jít dále. Shledáváme, že můžeme

pokročit v jistém smyslu dále k vyšší části lidské bytosti, k tomu, co je na oné straně zrození, na oné straně smrti: k věčné lidské bytosti.

V obyčejném životě je vpracování vůle do myšlenkové schopnosti, do myšlenkové síly spojeno s tím, že jsme dospěli k tomuto imaginativnímu poznání. Můžeme jít dále na cestách do nadsmyslového světa, když konáme nyní v jistém smyslu cvičení v opačném směru. Víme z obyčejného života, že si musíme osvojit nejen nutnou pozornost, abychom se mohli koncentrovat na jednu představu nebo na jeden předmět, ale že musíme mít také opět ve své moci odvrátit duši od toho, k čemu jsme ji nejprve zaměřili. To je nyní to, co musí vést k dalšímu cvičení. Když jsme vynaložili vnitřní duševní sílu k systematickému koncentrování, které člověka dovedlo k imaginativnímu poznání, potom máme také vynaložit větší sílu na to, abychom jaksi nezůstali připoutáni u dotyčné představy nebo dotyčného komplexu představ. Musíme vynaložit větší sílu, chceme-li jít dále po stezce poznání. Tato větší síla je nutná, když jsme si vydobyli takové živoucí myšlenky, abychom tyto myšlenky zcela ze své vůle s plným vědomím vysunuli z vědomého života, abychom zase vymetli je ven. Tím dospíváme stále dál a dále a dospíváme k tomu, že jsme nyní s to vše, co jsme vnesli takto do vědomí jakožto zesílené představy koncentrací, meditací, opět z vědomí vyloučit a posléze žít v úplně bdělém stavu, ale s prázdným vědomím.

Ujasněme si, co to znamená žít s prázdným vědomím. Víme, když v obyčejném vědomí nemáme žádné smyslové dojmy, když nepřicházejí z našeho nitra naše vzpomínky, potom usínáme, přecházíme do bezvědomého stavu. Před tím se chráníme zesílením života představ a tím, že tento zesílený život představ opět vymazáváme. Zůstáváme bdělými a žijeme současně s prázdným vědomím pro vše to, co nám přichází vstříc. Nemůže nám nyní nejprve přicházet vstříc zevní smyslové vnímání. To je vymazáno se zesíleným myšlením. Také vzpomínky nepředstupují před zesílené myšlení. Řekl jsem již, že dospíváme v imaginativním myšlení k tomu, že nemáme potom dosavadní život jakožto vzpomínky, nýbrž jako tableau. Současným pohledem můžeme přehlédnout tableau jako jednotu. To, co nyní vstupuje do našeho vědomí, to je něco zcela nového, co člověk ve svém okolí netušil. Nyní vystupuje pro toto prázdné vědomí nazírání na nadsmyslové okolí, v němž člověk stojí, jako jinak stojí v barvách a tónech světa. Nyní vyvěrají ze všeho jaksi vpravdě duchovní bytostné podstaty. Nyní nestojíme již před oblaky, jak tu táhnou, když na ně hledíme svýma očima; nyní vnímáme ve všem takovém smyslovém nadsmyslno. Nemáme před sebou svět ležící na oné straně, ale svět, který před

námi leží právě tak jako svět náš, jako svět smyslový, který je ale pravým světem nadsmyslovým, dobytý iniciací. Nyní se učíme, když se noříme svým vědomím do nadsmyslového světa, poznávat nové myšlení, nové představy. Poznáváme představy, myšlení, které není závislé na obyčejném myšlení, na soustavě nervové. Víme: „Musel jsi používat své nervové soustavy, ale nyní myslíš myšlenky, k nimž nepotřebuješ žádný mozek; nyní myslíš myšlenky, které se ve tvém vědomí ožívují duševní silou.“

Dokážeme-li to, potom činíme ještě mnohá odhalení, která nám mohou ujasnit, jak jsme odvodili nové myšlení ze starého s novými zážitky. Nyní je jasné, že se toto nové myšlení mimo mozek nedá srovnávat se starým myšlením, které je vázáno na mozek, poněvadž toto nové myšlení nemá v obyčejném smyslu žádnou vzpomínku, žádnou paměť, kdežto myšlení obyčejného života je zdravé jen tehdy, když má vzpomínku a paměť. Jakkoli zvláště a paradoxně se to jeví, tak je pravdou, že se nejprve nevyvolává žádná vzpomínka na nový zážitek. To je často překvapení žáků iniciační vědy: Dospívají k jisté clairvoyanci, domnívají se, že mohou to, co se tímto způsobem dověděli uchovat ve vzpomínce, v paměti a jako jiné myšlenky to z paměti získávat; jsou potom nešťastní, protože to nedokáží. Jenom vědí: „Stál jsem v tom, ale nyní si nemohu na to vzpomenout ve svém fyzickém organismu.“ - To je právě to charakteristické pro prožívání reality, ne pouze nějaké myšlenky. Máme-li smyslový zážitek, potom si mohu vzpomenout na myšlenky, které jsou s tímto novým smyslovým zážitkem spojeny. V paměti mohu uchovat myšlenky na růži. Chci-li ale ráži ve vši červenosti mít před sebou, potom se musím opět k růži vrátit. Dospěl-li jsem ze svého obyčejného vědomí usilováním v iniciaci k tomu, že jsem dospěl k novému zření, tak musím, abych měl před sebou duchovní zážitek sám, jít opět týmiž kroky, kterými jsem šel dříve, tak že vystoupí přede mnou růže opět jako smyslový vjem tento duchovní zážitek musí opět ke mně přistoupit. Ten, kdo hovoří na základě duchovního světa, kdo nehovoří pouze, co se o tom naučil, nýbrž co zná z vlastního zření, ten ví, dokonce když hovoří o nejelementárnějších věcech, že se musí v duši pokaždé vytvořit něco nového exaktní clairvoyancí. Ten, kdo pracuje z obyčejné vědy, může pracovat na základě paměti. Duchovní badatel ale musí konat tytéž kroky, které ho jednou dovedly k tomu zážitku. Potom musí ten děj vzcházet opět jako původní zážitek. Tedy také podmínky duchovního zážitku jsou jiné než v obyčejném vědomí obyčejného života.

Abychom se mohli v duchovním světě orientovat, abychom nyní skutečně v duchovně-nadsmyslovém světě vnímali, k tomu potřebujeme ale ještě

zvláštní charakterovou vlastnost. Potřebujeme to, co bych mohl nazvat duchapřítomností. To je v obyčejném životě to, co potřebujeme, abychom mohli v určité situaci bez váhání učinit určité rozhodnutí. Musíme konat četná cvičení v takové duchapřítomnosti, abychom se učili v nadsmyslovém světě pozorovat. Neboť bez této duchapřítomnosti bychom neměli čas uchopit zážitek, přišli bychom k duchovnímu zážitku tak pozdě, že by pominul. Nesmírná rychlost, tato rychlá rozvaha, ta musí nastat v okamžiku, když jsme pokročili k myšlení na mozku nezávislému.

Potom ale, když dospíváme tímto způsobem prázdňým vědomím v plném bdělém stavu k nadsmyslovosti ve svém okolí, potom dokážeme ještě něco jiného - potřebujeme jen poněkud vyvíjet tuto sílu. Jestliže cvičíme tuto sílu dále, potom můžeme toto obrazné tělo, éterické tělo, vymazat. Nevymažeme jen jednotlivé představy, vymažeme celé éterické tělo. Potom nastává prázdňé vědomí ve vyšším smyslu a před toto prázdňé vědomí předstupuje náš duševně-duchovní život, jakým byl v duševně- duchovním světě, než jsme jako duše sestoupili dolu z nadsmyslových světu do tohoto pozemského těla. Poznáváme život před zrozením poznáním inspirovaným, které bych mohl nazvat poznáním inspirací. Tak jako vstupuje zevní vzduch do plic inspirováním (vdechováním, pozn. překl.), tak vstupuje duchovní svět vyprázdněným vědomím. Potom vdechujeme, nyní je to míněno duchovně, jaksi duchovní světy, jak jsme je znali dříve, než jsme sestoupili z duchovních výšin do pozemského bytí.

Poznali jsme jednu stránku své bytosti, druhá stránka je duchovní nesmrtelnost, o čemž budeme hovořit v třetí části naší přednášky. Nesmrtelnost neguje smrt, o nezrozenosti sc nemluví; museli bychom o ni říci, že je druhou stránkou lidské duše. Jakožto člověk jsme nezrozeni, tak jakožto jsme nesmrtelní. Anthroposofie jako moderní iniciační věda nepostupuje jako nějaká filosofie, když činí závěry a když o tom, co již víme, chce vědět něco dalšího, spíše chce duši připravit k tomu, aby se cvičila k vyššímu stanovisku poznání. Je-li duše vyvinuta výše než v obyčejném životě, potom dospívá zřením k poznání své vlastní věčné bytosti. To je nejprve jedna stránka inspirovaného poznání, která se vztahuje na naše vlastní lidství. Druhou stránku bych mohl vylíčit takto: Inspirovaným poznáním poznáváme také zevní svět. Mohu to vylíčit jen náčrtem. Když máme před sebou zevní smyslový svět, např. Slunce, potom máme v obyčejné vědě Slunce před sebou jako uzavřené těleso v prostoru. To je ale jen jeden článek celé sluneční bytosti, jako je fyzické tělo jen jedním článkem celé bytosti lidské. U člověka hovoříme o tom, že

duchovno-duševno přebývá zde v těle. Musíme u Slunce hovořit o tom, že nadsmyslovost. duchovno Slunce je mimo Slunce a vyplňuje celý světový prostor jako sluneční element. Co je všude, v minerálu, v rostlině a zvířeti, co je v nás jakožto člověku jako slunečnost. to vidíme fyzicky koncentrováno, když smyslově pohlížíme ke Slunci. Nyní poznáváme tímto způsobem v inspirovaném poznání toto slunečno v rostlině, zvířeti a člověku. Poznáváme to v každém jednotlivém člověku, v plicích, srdci, játrech, mozku atd. Nepoznáváme jen toto slunečno, nýbrž poznáváme duchovno, pokud jde o všechny zevní bytosti. Jako Slunce nemá jen ostré kontury, tak je tomu také u Měsíce. Zevní fyzický Měsíc je jen fyzickou koncentrací, kdežto měsíčnost proudí celým prostorem. Dnes se pohlíží na tyto věci jako na pověru. Jsou rovněž exaktní vědou jako něco jiného, ale musíme je prohlédat. Rostliny, zvířata a lidé, pokud jsou fyzickou organiza- cí, vidíme jako něco zevního v zevním fyzickém kosmu, ale inspirativním poznáním se učíme poznávat jejich vnitřní bytostnou podstatu. Rovněž tak poznáváme také každou jednotlivou ruku, plíce, játra atd. V nich žije slunečno a měsíčno dále. Slunečno v klíčení, růstu, v žití; měsíčno ale také v tom, co musíme mít v degenerování, v ubývání. Nemohli bychom žít bez slunečná a měsíčná. Pokud poznáváme vzestupný vývoj sluneční, sestupující měsíčnost, poznáváme v zevním světě slunečno a měsíčno. Poznáváme ale také chorobnost v zevním světě. Poznáváme, jak v chorobném orgánu převažuje slunečno nebo měsíčno, poznáváme, jak na základě kosmu může člověk ztrácet své zdraví. Poznáváme také, jak v rostlině, zvířeti a minerálu žije slunečno a měsíčno, jak lze nalézt opačně působící síly, rovněž tak jako jednotlivé zevní síly přírodní, které nám naznačují léky pro určitá vnitřní onemocnění. Zde zasahuje anthroposofie do zevního praktického života jako zevní medicína. Může být vy

tvářena tím, že nahlížíme do ducha kosmu, a tak poznáváme člověka v jeho nemocném, v jeho zdravém stavu na základě kosmu. Co vám zde naznačuji, to je jen pár slov o tom, co dnes již existuje jako anthroposofická medicína, anthroposofické lékařství. Neexistuje žádná medicína, žádná psychologie, žádná terapie, která je něčím jiným než výsledkem zkoušení, nepokročí-li se k duchovnímu poznání vesmíru.

Ukázal jsem, jak dospíváme k pravému lidskému sebepoznání poznáním inspirovaným, jak nám toto inspirované poznání může být nápomocno také v praktickém životě, pro praktickou oblast. Ukázal jsem toto pro jednu oblast, pro jiné je také možno to ukázat. Takže můžeme říci: Iniciační věda dává na jedné straně základ pro nejhlubší tužbu lidské duševní bytosti, dává to, co potřebujeme, abychom v hlubším smyslu, než se to může stát zevní vědou smyslovou, zasahovali praktickou prací do vesmíru. Toto musíme říci o druhé části lidského poznání o poznání inspirativním, které uvádí do ducha kosmu. Dále za tyto hranice vede to, co nás vede k poznání člověka, když prochází branou smrti.

Inspirativním poznáním, právě vylíčeným, poznáváme vlastně teprve skutečně duševno člověka, onu duševní podstatu, která také potom u člověka existuje, když je mimo své tělo dříve, než sestoupil dolu z duchovně-duševních světů a přijal tělo pozemské. Jednostranným ale zůstává nejprve poznání této duševně-duchovní bytosti člověka, když se dospívá nejprve k poznání této duševně-duchovní bytosti člověka, když se dospívá jenom k poznání inspirativnímu. Poznáváme jen to z duševně-duchovní bytosti člověka, co leží před zrozením, máme-li ale poznat, co tu je po smrti, potom musíme dále konat cvičení pro vývoj lidských nadmyslových poznávacích sil. To se děje tím, že nyní naopak vnášíme myšlení do vůle, jako jsme předtím vnášeli vůli do myšlenek ve cvičeních koncentrace. Chci opět prostě vylíčit, jak se člověku podaří vnášet sílu myšlenek pozvolna do vůle, jako jsem to říkal u cvičení koncentrace. Vyjděme z jednoduchého příkladu. Každý jednotlivý člověk to může uskutečňovat každého dne.

Posadíme se v klidu a přemýšlíme potom o něčem, co jsme prožili během dne, ale ne tak, že začneme jít a necháme si probíhat události, jak za sebou následovaly ve vnějším běhu, nýbrž konáme zpětný pohled na svůj život dne, když počneme u posledních zážitků z večera krácejíce k dřívějším až k ránu v co možná malých úsecích. Zpočátku je ovšem možné, že bereme ze dne jen jednu epizodu, později se uspořádává vzpomínkové tableau samo sebou. O co jde, je

toto: Zvykli jsme si odevzdávat naše myšlenky zcela pasivně zevnímu sledu událostí; myslíme vždy na to, co následuje v návaznosti na to, co předcházelo. Tím vytváříme jen slabou volní sílu působením myšlení. Silnější vůli tvoříme tím, že jdeme opačně, že vytrháváme myšlení ze sledu zevního přirozeného běhu tím, že jdeme odzadu dopředu. Cvičíme svou vůli tím, že pocítujeme události odzadu dopředu. Právě tak můžeme nechat probíhat drama od pátého jednání k prvnímu, odzadu dopředu. Jde o to, že se odtrháváme silnou vůlí od zevního sledu událostí. Tím zesilujeme vůli a vyvíjíme v sobě sílu vhnět myšlení do vůle, jako jsme vhněli cvičeními koncentrace a meditace vůli do myšlení. To jsem dále popsal ve zmíněných již knihách.

Chci uvést ještě jednu věc, abych to učinil více srozumitelnějším. Když takto i intenzivně vychováváme vlastní vůli, když se nechceme oddávat jen tomu, co je zevní život, co z nás učinila výchova a okolí, nýbrž když vytváříme jaksi svou sebevýchovu při zralém poznání, když bereme tak sebe samy zcela do ruky až k tomu stupni, že si něco odvykáme a zvykáme si na něco jiného těmito cvičeními, která trvají po léta. Když si říkáme: Snažš se čistě silou svého myšlení, silou své vůle, která je v tvém životě představa, snažš se vypracovat určitou vlastnost, kterou vůbec nemáš, ve vlastnost trvalou - k čemuž je snad zapotřebí sedmi let. Když toto konáme stále znovu od desetiletí k desetiletí, když to stále opakujeme, potom zesilujeme vůli. A existují ještě četná jiná cvičení vůle, pomocí nichž vcházíme stejnou měrou do nadmyslového světa z druhé strany. Jak je tomu nyní ale pro naše vědomí s těmito impulsy vůle? O tom se můžeme dorozumět takto. Mám volní impuls, když zvedám svou ruku nebo svou paži. Potom jde tento volní impuls do základů mé bytosti. Toto se vymyká obyčejnému dennímu vědomí, tak jak se to obyčejně vymyká vědomí ve spánku. Také když sníme ve svých citech, tak spíme přece vzhledem ke svým volním impulsům. Můžeme tedy říci: V jistém smyslu jsme duševně neprůhlední. Neboť jako shledáváme pro fyzické světlo neprůhledným tento nebo onen předmět, tak shledáváme neprůhledným své tělo, když pohlížíme na vůli. Nemůžeme nahlížet do vůle, kdežto okem, fyzickým smyslem, vidíme tím, že oko je průhledné. Když onemocníme šedým zákalem, nemůžeme již vidět. Nechci tím tvrdit, abychom byli ve svém fyzickém organismu pro obyčejný život nemocní - anthroposofie nechce provozovat falešnou askesi - ale kdybychom dospěli k tomu, samozřejmě nikoli fyzicky, ale duševně, abychom učinili své tělo průhledným, dospěli bychom skutečně k tomu, že bychom viděli proudit z myšlenek do fyzického organismu volní impulsy. Dospěli bychom k tomu prohlédat volní impulsy, poněvadž by náš fyzický

organismus byl průhledným. Tak vidíme sebe jako člověka vůle a současně nahlížíme do duchovního volního světa, kterému náležíme, do oné zevní oblasti, kterou činíme průhlednou cvičeními pro vůli. Potom ale zmizí pro toho, kdo dosahuje takového stupně poznání, pro které je fyzické tělo duševně průhledné, jelikož je vůle prohlédána, pohlíží se na ni, pro toho mizí nejprve v nazírání toto fyzické tělo a člověk dospívá tím, když chce pohlížet stále dále a dále, síle vylíčeným způsobem, dospívá k tomu mít před sebou moment smrti v obraze, onen moment, kdy předáváme fyzické tělo Zemi a procházíme s duchovně-duševně branou smrti.

Tento obraz procházení branou smrti máme před sebou, když dospíváme k tomu učinit své fyzické tělo průhledným, abychom nahlíželi do duchovna. Potom chápeme, co toto fyzické tělo již nemá a že do duchovního světa ne pouze nahlížíme, nýbrž se do něj skutečně vžíváme, vstupující do něj. Tento stupeň je intuitivním poznáním, pravým intuitivním poznáním. Tento stupeň nám dává nazírání na nesmrtelnost. Víme, když dosahujeme tohoto stupně, prošeďše imaginativností a inspirativností, že náležíme vesmíru jako věčná duchovní bytost, že zříme duchovno vesmíru svou věčnou duchovní duší v sobě samých. K tomu vystupuje iniciační věda, i když se zcela přizpůsobuje modernímu vědomí, jako vystupovala v dávných dobách hluboce atavistický snící, dnes ale plně vědomá, od pomíjivosti k věčnosti. Tak může být také vyzvednuta a stoupat dnes vzhůru z moderního duševního uzpůsobení. Ale to, co bylo řečeno, poznává potom v této anthroposofii ne pouze ten, kdo prodělává všechna cvičení, aby se jaksí přesvědčil vlastním nazíráním o tomto světě a jeho bytostném životě ve věčnosti. Nikoli, aby člověk bádal, k tomu je nutná imaginace, inspirace a intuice. Duchovní badatel vytěžil to, co může vybádat. Oděl to do obyčejné logiky a řeči, a tak to postavil před své bližní v novější době. Tak se stává jeho výsledek srozumitelným, má-li člověk jen zdravé cítění. Jako nepotřebujeme být malířem, abychom porozuměli uměleckému dílu, jako stačí mít pro to jen zdravé cítění, tak můžeme s všeobecným lidským smyslem porozumět všem výsledkům, jsou-li jen správně postaveny před svět a jsou-li přijímány nezaopatě. Jen nesmíme sami vytvářet jedno neporozumění za druhým jak se to všude, tak často děje. Potom se často zesměšňuje, co jsem dnes vylíčil jako poznání imaginativní, inspirativní a intuitivní, a zaměňuje se to za život halucinační, jak vzniká z patologických stavů. A lze říci: Nemohlo by snad být také to, o co se zde usiluje jako o imaginace, něčím jiným než něčím imaginujícím, ilusorním. jako vize, halucinace atd., nebo také stavem mediumistickým? Ale je to právě opak

těchto stavů, co se zde líčí o meditaci, koncentraci atd. Člověk mající halucinace se vžívá úplně do oněch stavů. Kdo ale vy stupuje vzhůru pomocí duchovních cvičení, imaginací, inspirací a intuicí, nevystupuje v halucinaci, nýbrž zůstává na jedné straně stát právě svým zdravým lidským rozumem a vyvíjí se výše. Neboť ten, kdo postupuje se zdravým lidským rozumem stojí tu jako ten, kdo stále v životě kontroluje a kritizuje, takže se nemůže ztratit v nepodstatné fantastice, v nepodstatných halucinacích. Je to právě něco opačného než chorobné stavy, co vystupuje při imaginaci, inspiraci a intuici, takže nastává to, čím procházíme, když dospíváme na základě moderního vědomí k přesvědčení o nadmyslovém životě, takovým způsobem, jak se ukazuje jakožto pokračování moderního vědomí. Tak získáváme v anthroposofické iniciační vědě nadmyslové poznání, které je přiměřené modernímu životu.

Tak musíme procházet moderním vědomím, neboť musíme mít prodělány úplné triumfy poznání zevního světa. Potřebujeme poznání nadmyslového světa ve službě civilizace současnosti a zvláště budoucnosti. Hlasitě se to již projevuje u četných lidí, že by chtěli také dosáhnout nadmyslového poznání - a mohli by toho dosáhnout - vzhledem k religiozitě pomocí anthroposofie. Anthroposofie by chtěla sloužit tomuto novému volání. O takovéto oblasti dovolím si promluvit potom zítra, když promluví o cestách anthroposofické iniciační vědy k mystériu Golgoty, k správnému pojmání křesťanství. Dnes jsem chtěl ale jen poukázat na to, co je všeobecně úkolem anthroposofické iniciační vědy. - Máme-li před sebou člověka a pohlížíme-li na něho smyslovými očima, tak dostáváme dojem jeho zevní fyziognomie. To není úplný dojem o člověku. Teprve když můžeme nahlížet srdcem a duší do duchovna-duševna, máme před sebou úplného člověka. Tak jako nestojí před námi člověk úplně při smyslovém použití oka, tak nestojí před námi všeobecně úplně svět a lidstvo, když na ně pohlížíme zevním poznáním. Neboť potřebujeme takové vědomí, jaké nemůže dát poznání zevní; potřebujeme poznání, iniciační poznání, pro duševno-duchovno vesmíru. To se nám musí stát přesvědčením. A teprve s tímto přesvědčením můžeme skutečně uspokojit nejhlubší potřeby lidské duše. Ale teprve potom směřovat k uspokojení lidské duše tak, když připojíme něco k zevní přírodní vědě, která tak velkolepě pokročila - anthroposofie tyto pokroky plně uznává když připojíme to, co připojit musíme: poznání vnitřního duševna a duchovna kosmu a lidství. To by ale chtěla anthroposofie zde míněná postavit vedle poznání zevního, chtěla by vpravdě připojit k tomuto zevnímu poznání vnitřní poznání duchovní, k tomuto poznání smyslovému připojit

poznání nadsmyslové. Tak jako úplné poznání člověka musí připojit k zevnímu životu také vnitřní život duše, tak by chtěla anthroposofie být vůbec duší, duchem, nitrem moderního poznání.